

Учителите в моя живот – така нарекохме новата рубрика във в. „Аз-буки“. В нея известни личности разказват за онези от своите учители, които през годините са им подарили ръка и мъдрост и такт са ги насочвали по пътя на познанието – в училище, в университета или в професионален план. Рубриката е знак на почит към всички учители по призвание, на които всеки дължи много.

Акад. Лъчезар Трайков, невролог:

Не предавайте мечтите си!

„Никой не ме е държал за ръката в медицината. Моите учители действаха на принципа: завеждат те до ръба на басейна и те бутат, ама забравят да те питат можеш ли да плуваш“

Акад. проф. д-р Лъчезар Трайков, г.м.н., е невролог, ръководител на Специализираното отделение за диагностика и лечение на дегенеративни и съдови демениции в УМБАЛ „Александровска“. От 2020 до 2024 г. е ректор на Медицинския университет – София, и председател на Съвета на ректорите на висшите училища в България (юни 2022 – март 2024). Създател е на съвременна школа по дементология и невропсихология в България с над 20 успешно защитили докторанти, сред които трима са доценти, а двама – професори. Основният му научен принос е в областта на мозъчностъждовата болест, болестта на Алцхаймер, Паркинсоновата болест, заболявания с дифузно засягане на централната нервна система, множествена склероза, неврогенетика. Председател е на Българското дружество по деменции.

Акад. Трайков е носител на „Златна Панацея“ – награда за особен принос при реализацията на преподаването, научноизследователската и експертната дейност в професионално направление „Медицина“ на МУ – София, както и на Почетния знак на Университета. През 1994 г. е удостоен с I награда за научна разработка на Американската академия по неврология, двукратен носител е на първа награда на фондация France Alzheimer за утвърдени изследователи. През 2017 г. е удостоен с приза „Медик на годината“, а през 2019 г. – с награда „Питагор“. Акад. Трайков е главен изследовател за България на редица международни проекти, финансирани по различни програми на Европейския съюз и други международни организации.

Мария ГЕОРГИЕВА

Акад. Трайков, който беше Вашият основен вдъхновител по пътя към настоящото Ви призвание?

– Няма конкретен човек или конкретна ситуация. Колкото и странно да прозвучи, избрах медицината донякъде на принципа на изключването на възможности. Бях най-добрият математик от целия випуск на софийската Френска гимназия – по онова време моите съученици ходеха на уроци с намерението да стават инженери. Учителят ми по математика ме гонеше от всички контроли и класни, защото ги решавах почти наум и подказвах на всички, и все ме подпитваше защо не кандидатствам и аз за едно „инженерство“. На мен това ми беше толкова чуждо, че изобщо не исках да обсъждаме темата. Много ме увличаше физиката, тя ми беше страшно интересна. По мое време повечето завършващи Френската гимназия се насочваха към Международни икономически отношения (МИО) и МО. Имах един братовчед, много добре реализиран дипломат, франкофон, който ми каза: „Ако мислиш, че като завършиш МИО и на другия ден ще тръгнеш да обикаляш белия свят, много се заблуждаваш. Има да търкаш ръкави в някоя кантора поне 10-ина години...“. И попари ентузиазма ми.

От друга страна, някъде дълбоко в душата ми стоеше един копнеж по професията на актьора. И до ден-днешен, може би неслучайно,

ми харесва да изнасям лекции – имам много точна представа как трябва да се представят смислените лекции, и със скромното си присъствие смятам, че минавам за добър лектор.

Но как избрах медицината? Майка ми и баща бяха лекари – сигурно и двамата са си представяли, че няма да е зле да тръгна по техния път. Никога обаче не е имало натиск върху мен. От много ранна детска възраст с баща ми – невролог, типично фройдишки, бяхме винаги на противоположни мнения. Майка ми, интелигентна жена, беше успяла да реализира нашите взаимоотношения на принципа „аз съм ти най-близка и най-вярна“. Тя беше човекът, който всъщност ме напътстваше – бавно, постепенно, но неуморно. И отхвърляше с желязна логика вариантите извън лекарската професия. Накрая ми каза: „Така, като те познавам, не си те представям да седиш по цял ден на едно бюро. Виж нашата професия – цял ден си в движение. Отиваш, първо рапорт, после визитация, прегледи, пациенти, срещи, общуване с хора – това е точно за теб“. Така втория срок преди завършване на гимназията тръгнах на уроци по биология, която хич не можа да ме запали, толкова ми беше скучна... Не се представих блестящо на кандидатстудентския изпит, но оценката беше абсолютно достатъчна, за да ме приемат медицина. В момента, в който започнах да следвам медицина, никога повече нито за миг не съм се замислял дали съм направил правилния избор. Всичко сякаш беше вече отработено и просто си дойде на мястото.

– Кои са учителите в медицината, на които дължите най-много?

– Никой не ме е държал за ръката в медицината. Двама души ще спомена – и двамата действаха на принципа: завеждат те до ръба на басейна и те бутат, ама забравят да те питат можеш ли да плуваш. Българският ми учител – проф. Димитър Хаджиев, беше изключителен учен, бях негов аспирант. Предварително знаех, че е много тежък характер, но голям ум. Той разкри за мен енигмата в думата „наука“, той е човекът, който ме посвети в науката неврология. Неврологията има клинична и научна част – клиничната част всеки може да я усвои да я усъвършенства с практика. Научната част обаче е много специално нещо. Без наука клиничната част остава за две години. Проф. Хаджиев ме научи, че най-важното нещо е да продължиш да правиш нови неща, т.е. да се занимаваш с наука. През целия си живот съм следвал предизвикателствата, не харесвам застоя в „комфортната“ зона, зациклянето в монотонното и скучно ежедневие, това направо ме убива. Новото винаги е било водещо за мен, разбира се, когато е разумно – не съм безкритичен.

Френският ми учител и вдъхновител – проф. Франсоа Болер,

беше уникална личност, светило, събирателен образ. Запознахме се на научен конгрес във Виена през 1991 г., говореше 6 езика. Спомням си как веднъж го попитах какво учи, а той ми отвърна: „Уча гръцки и староеврейски, другите са ми много лесни, а е предизвикателство да се поддържа мозъкът буден“. У Франсоа видях висока класа, беше изключително работоспособен, улових тая динамика от него. Той бе главен редактор на третото издание на хендбука по неврология, който не беше издаван повече от 20 години заради огромния си обем от 36 тома. Когато разбрах, че имам големи шансове да специализирам при него в Института по нормално и патологично стареење на мозъка в Париж, си казах: „Аз отивам при Господ!“. Всяка негова статия съм я чел като Библията – целуващ и се кръстиш! Когато през 1994 г. ми връчваха наградата на Американската академия по неврология, имаш огромния шанс и двамата ми учители да бъдат в залата.

– Наскоро споделихте за личния си опит с психоанализата. Какъв учител се оказа тя за Вас?

– Психоанализата ме научи на всичко... Тя е път към свободата и със сигурност пътуване към себе си. Започна като част от обучението ми във Франция и продължи две

години. Научавах се да приемаш предизвикателствата на подсъзнанието, научавах се да ги търсиш и да ги разбираш. Психоанализата те освобождава от всичките ти срамове, които, оказва се, са само в собствената ти глава; от всичките ти неуверености – ставаш много по-адекватен, с много по-вярна преценка. Винаги съм бил твърде елитарно настроен, но изключително взискателен към себе си, което компенсирах с голям работохолизъм – психоанализата ме освободи и от това. А то е страшно тежко, особено за близките ти хора. Деветгодишният ми престой във Франция и психоанализата ми помогнаха да се потопя надълбоко, да усетя вкуса, удоволствието, цветовете на живота. Преди това бях в режим всичко да е предвидимо, да държа контрола, да не го пускам нито за миг. Както и да планирах обаче, времето никога не достигаше. След психоанализата времето ми стигаше, че дори ми и оставаше...

Победа и свобода – това дава психоанализата. Избави ме от тревожността и изведнъж разсъдливата ми същност стана много емоционална. Всичко се подреди по друг начин. Събуждам се, имам настроение за Пикасо и отивам в музея. Събуждам се и имам настроение за Шагал, за импресионистите, за очарователния музей на Роден и малките скулптури от ониксов мрамор на Камий Клодел...

Психоанализата освободи рецепторите ми, те се почувстваха готови да приветстват красотата и хармонията. И това изживяване се случи изведнъж. Преди това – само наука и скука. Изведнъж разбрах, че не мога без изкуство. Истината е, че трябва да има някой, който те въвежда в изкуството. При мен в повечето случаи това са били жени. Така например интереса си към театъра дължа на гимназиалната ми любов. Покойната ми съпруга не пропускаше художествената галерия на всяко посещение от нас място. И днес в личния ми живот продължава да има много красота, вдъхновение и музика. Романтиката е споделяне – да споделяш свободно, да споделяш най-дълбоките си и съкровени чувства, докосвайки душата на другия.

– Какъв съвет бихте дали на студентите и младите лекари, които навлизат във Вашата специалност?

– На младите си колеги и на студентите често казвам: няма да предавате мечтите си, ще ги следвате докрай. Не да ги гоните, защото според мен тежкото усилие не води до добър резултат – тогава човек може да се насили за нещо, за което не става. Нещата се получават с лекота, когато са обусловени от личните ти качества и подкрепени от съзидателен дух и вдъхновение.